

הקדמה

פטור ערוה מהיבום ומהחליצה

מצוות יבום אינה נוהגת בנשים האסורות על היבום באיסור ערוה.

ומצינו בגמרא שלשה מקורות לדין זה [לפי חכמים, בעוד שרבי לומד זאת באופן אחר].

האחד, ברייתא בדף ג ב, הלומדת מהפסוק בפרשת עריות "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור, לגלות ערותה עליה בחייה", שאפילו במקום מצות יבום, שנאמר בה "יבמה יבוא עליה", לא תקח אחות אשתך.

ומערוות אחות אשה למדנו לכל העריות, שלא נוהגת בהן מצות יבום.

השני, דרשתו של רב גידל בשם רב [בדף כ א], מהפסוק "ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו, ועלתה יבמתו השערה... וחלצה נעלו".

ולמד מכאן רב גידל בשם רב, שכל יבמה שאין אני קורא בה "לקחת", משום שאין בה תפיסת קידושין [עקב היותה ערוה], אינה עולה ליבום, וכל שאין עולה ליבום אינה עולה לחליצה.

השלישי, לפי רבא, ערוה עצמה אינה צריכה פסוק לומר שאינה מתייבמת, לפי שאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

ומבחינה זאת אין צורך ללימוד של "עליה".

והקשה הברכת שמואל [בסימן ב] לדברי רבא: הרי עדיין צריך ללמוד מהפסוק הזה שהערוה אסורה גם משום ערות אשת אח?

כי מבלעדי הפסוק "עליה", היה מקום לומר שאכן גילתה התורה שיבמה ערוה אינה מתייבמת מחמת איסור הערוה הרובץ

האם מצות יבום דוחה את הלאו של אשת אח, או שלא נאמר איסור אשת אח כשמת האח בלי בנים?

ב"חידושי רבי נחום" למסכת יבמות אות ב', הוכיח שנחלקו רש"י ותוס' בגדר יסוד ההיתר של יבום.

לפי תוס' [בכמה מקומות], בכל מקום דוחה מצות היבום את איסור הלא תעשה של אשת אח שיש בו כרת.

אך דעת רש"י חלוקה על כך לחלוטין, והוא סובר שאין כאן דחיה של העשה לאיסור הכרת, אלא שחידשה תורה שני סוגים של אשת אח:

האחד, אשת אח שיש לה בנים, והשני, אשת אח שאין לה בנים.

והסוג השני, של אשת אח שאין לה בנים, אם מת האח, אין היא אסורה כלל וכלל, ואין כאן דחיה של מצוה ללאו.

אך מצינו בכמה מקומות, לפי כמה ראשונים, שאיסור אשת אח הותר במקום נפילה ליבום, אפילו אם אין מקיימים מצות יבום בביאה.

כגון, לפי הרשב"א [בדף מא א], זה ששנינו, יבמה שהותרה להתייבם, והלך היבם ולקח לאשה את אחותה, ונעשתה עליו היבמה אסורה באיסור ערוה של אחות אשה, ואחר כך מתה אשתו של היבם, הרי היא חוזרת להיתרה הראשון – אין הכוונה שהיא חוזרת למצות יבום, אלא שהיא מותרת, היות והותר לה איסור אשת אח בשעה שנפלה ליבום.